Suomen Pysyvä Edustusto Bryssel EUE NEUVOSTORAPORTTI EUE2015-02269

EUE Turkia Riikka-Maria(UM), Kiviniemi Antero(UM) 20.07.2015

Asia

EU; Epävirallinen työ-, sosiaali- ja tasa-arvoministereiden neuvosto Luxemburgissa

Kokous

Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asiat -neuvosto 16.07.2015 - 17.07.2015

Keskusteltiin EU:n sosiaalisen ulottuvuuden voimistamisesta. Asia on Luxemburgin puheenjohtaskauden keskeinen tavoite. Erityisesti pyritään tasapainottamaan EU:n talouspoliitiikan valvontamekanismien toimintaa ottamalla huomioon niiden puitteissa suositeltavien toimenpiteiden sosiaaliset vaikutukset. Usea jäsenvaltio korosti asian kytkeytymistä kansalaisten ja demokraattisen EU:n rakentamiseen. Sosiaalisia painotuksia voidaan kokousosallistujien mukaan korostaa nykyisten prosesessien ja välineiden puitteissa ilman toimivaltamuutoksia EU:n ja sen jäsenvaltioiden välillä. Idea erillisten sosiaali- ja työllisyysalan euroalueen kokousten järjestämisestä jakoi jäsenvaltioita. Tällainen kokous järjestetään lokakuun TSTK-neuvoston yhteydessä.

Luxemburg halusi puheenjohtajamaana tuoda keskusteluun aloitteen yhteistyöstä Maghreb-maiden ja EU:n kesken nuorten työllisyyden lisäämiseksi ammatillisen koulutuksen avulla. Aloite sai jäsenmaiden valtuuskunnilta mukana olleiden muiden organisaatioiden edustajilta (mm. ILO, Maailmanpankki) pääsääntöisesti positiivisen vastaanoton. Nuorten työllisyyden parantamisen nähtiin vaikuttavan myönteisesti myös radikalisoitumisen ehkäisemisessä. Komissio ja muutamat valtuuskunnat muistuttivat kuitenkin olemassa olevista yhteistyökanavista, jotka tulee ottaa huomioon uutta toimintaa luotaessa. ILO ja useat jäsenmaat korostivat myös naisten työmarkkinoille osallistumisen tärkeyttä.

Miesten ja naisten tasa-arvosta työmarkkinoilla keskusteltiin puheenjohtajan johdolla poikkihallinnollisesti. Vaikka tilanteet jäsenvaltioiden välillä vaihtelevat suuresti, ovat työmarkkinat yleisesti varsin eriytyneet sukupuolisesti, ja myös sukupuolten palkkaerot ovat huomattavia. Tasa-arvo etenee monessa suhteessa hitaasti, jos lainkaan. Jäsenvaltioissa on käytössä huomattava määrä erilaisia keinoja naisten työllisyystilanteen paranatmiseksi. Näistä voidaan mainita esimerkiksi vanhempainvapaajärjestelyt, päivähoito,, stereotypiöiden murtaminen, joustava työaika ja kiintiöjärjestelyt. EU- tasolla tasa-arvo on perussopimuksen erityissuojeluksessa. Komissio aikoo tehdä uuden esityksen vanhempainvapaadirektiiviksi. 22 jäsenvaltiota on perännyt komissiolta uuden tasa-arvostrategian laatimista.

Lounaskeskustelun aiheena oli nuorisotakuun toteutuksen seuraava vaihe.

Sosiaalinen ulottuvuus EU:n ohjauskehikossa

Puheenjohtajamaa johdatteli keskusteluun muistuttamalla, että EU:n sosiaalisen ulottuvuuden edistäminen on Luxemburgin puheenjohtajuuskauden keskeinen tavoite. Puheenjohtajamaalle lisääntyvän köyhyyden ja eriarvoisuuden hoitaminen edellyttää voimakasta sosiaalista Eurooppaa. Puheenjohtajamaa peräänkuuluttaa jäsenvaltioiden yhteisiä sosiaalisia arvoja sekä investointia inhimilliseen pääomaan.

Komissaari Thyssen totesi avauspuheenvuorossaan, että sosiaalinen epävakaus vaikuttaa keskeisesti talouskasvun mahdollisuuksiin ja yhteiskunnan toimivuuteen. Hänen mukaansa tarvitaan määrätietoisuutta työllisyys- ja sosiaalipolitiikan integroimiseksi tehokkaasti talouspolitiikkaan. Tähän liittyen vuotuiseen kasvuselvitykseen (AGS) sisällytetään jäsenvaltioiden välistä vertailua tarvittavien uudistusten suhteen. Vertailua hyödynnetään maakohtaisia suosituksia laadittaessa. Hän muistutti lisäksi mahdollisuudesta käyttää Euroopan sosiaalirahastoja uudistuksien toteuttamiseen. Euro-maiden erillisten sosiaali- ja työllisyysministerikokousten järjestämistä hän piti tervetulleena vaikkakin osin ontuvana ideana ottaen erityisesti huomioon, että sosiaaliset haasteet koskevat kaikkia jäsenvaltioita. Sosiaalisen suojelun komitea sekä työllisyyskomitea tulee hänen mukaansa säilyttää keskeisessä asemassa sosiaalista ulottuvuutta kehitettäessä.

EP:n jäsen Pervenche Berès katsoi puheenvuorossaan, että sosiaalipoliittisilla huolilla ja sosiaalisilla perusoikeuksilla tulisi olla EU:ssa sama painoarvo kuin makrotaloudellisilla tavoitteilla. Työllisyyskomitean ja sosiaalisen suojelun komitean puheenjohtajat puolestaan totesivat, ettei sosiaalisen ulottuvuuden kehittäminen edellytä uusien EU-tason välineiden kehittämistä, koska olemassa olevia prosesseja voidaan hienosäätää tarpeen mukaan. Heidän mukaansa on tärkeää kunnioittaa kansallisia toimivaltoja ja kehittää erityisesti EU- toimenpiteiden sosiaalisten vaikutusten arviointia.

Useiden jäsenvaltioiden puheenvuoroissa korostettiin, että EU ja EMU eivät palvele kansalaisia ja demokratiaa, mikäli sosiaalipoliittisia huolia ja oikeudenmukaisuuden turvaamista ei oteta asianmukaisesti huomioon niiden puitteissa. Moni maa muistutti, että perussopimuksessa on sitouduttu korkean sosiaalisen suojelun tasoon. Samoin korostettiin vallitsevasta talouskriisistä nousemista sosiaalisen ulottuvuuden kehittämisen peruskehyksenä.

Talous- ja sosiaalipolitiikka kytkeytyvät jäsenvaltioiden käsitysten mukaan tiiviisti yhteen. Idea euroalueen sosiaali- ja työllisyysministeritapaamista sai tukea eräiltä keskeisiltä jäsenvaltioilta, mutta usea jäsenvaltio myös vastusti ideaa. Ensimmäinen tällainen tapaaminen järjestetään joka tapauksessa lokakuussa TSTK-neuvoston yhteydessä. Yhteisen horisontaalisten sosiaalilausekkeen kehittämistä pidettiin myös hyvänä keinona, kun halutaan tasapainottaa talouden tasapainosta liikkeelle lähteviä EU-suosituksia. Moni maa peräänkuulutti sosiaalisille indikaattoreille samaa merkitystä kuin taloudellisilla mittareilla on talouspolitiikan ohjausmekanismeissa sekä sosiaalisten tavoitteiden valtavirtaistamista kaikkeen EU-toimintaan.

Lähes yksimielisesti korostettiin, ettei sosiaalisen ulottuvuuden voimistaminen edellytä uusia EU-tason välineitä tai prosesseja eikä myöskään muutoksia nykyisiin toimivaltajakoihin. Sosiaalipoliittisia painotuksia ja lähestymistapoja voidaan sen sijaan korostaa olemassa olevien prosessien, erityisesti eurooppalaisen ohjausjakson ja EU2020-strategian puitteissa. Avoimen koordinaation menetelmän, maakohtaisten suositusten sekä sosiaalisten vaikutusarviointien käyttämistä voidaan tehostaa ja parantaa.

Sosiaalisen ulottuvuuden kehittäminen kytkettiin puheenvuoroissa myös vapaan liikkuvuuden edistämiseen sekä sosiaalisen dumpingin torjuntaan, viimeksi mainittu erityisesti erilaisin vähimmäistoimeentulojärjestelyin sekä työehtosopimusjärjestelyin. Myös sitouttava talouskasvu, Euroopanlaajuisten korkeatasoisten työolosuhteiden kehittäminen, tasa-arvon edistäminen sekä sosiaalisen dialogin voimistaminen nähtiin keskeiseksi osaksi EU:n sosiaalista ulottuvuutta. Niin ikään eurooppalaisen solidariteetin voimistamista peräänkuulutettiin. Lisäksi toivottiin, että EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämisessä siirryttäisiin puolustusasemista aktiiviseen vaikuttamiseen.

Muiden jäsenvaltioiden tavoin Suomi korosti puheenvuorossaan sitä, että sosiaalinen Eurooppa syntyy eri EU-politiikkojen vuorovaikutuksesta ja nimenomaan jo olemassa olevien prosesseja ja välineitä hyödyntäen. Toimivaltajakoja ei ole Suomenkaan käsityksen mukaan tarpeen muuttaa sosiaalipoliittisten huolien ratkaisemiseksi. Suomi ei pidä tarkoituksenmukaisina liian yksityiskohtaisten kansallisiin toimivaltoihin puuttuvien suosituksia EU:n makrotalouden seurantamekanismien puitteissa. Universaali sosiaaliturva ja kaikkien saatavilla olevat korkealaatuiset hyvinvointipalvelut ovat suomalaisen hyvinvointipolitiikan kulmakiviä. Sosiaali- ja työllisyyspolitiikan euroryhmän perustamiseen Suomi kertoi suhtautuvansa varauksellisesti.

Komissaari Thyssen vastasi käytettyihin puheenvuoroihin todeten, että vallitsevissa olosuhteissa sosiaalisektorilla kaivataan selkeästi lisää lähentymistä EU:ssa. Olemassa olevien välineiden kehittäminen on hänen mukaansa perusteltu tapa edetä asiassa. Työmarkkinoiden toimivuus, pitkäaikaistyöttömyyden ja nuorisontyöttömyyden hoito, työllisyyttä tukeva kasvu sekä aktivointitoimenpiteet tulee asettaa hänen mukaansa sosiaalisen Euroopan keskiöön. Joulukuussa esiteltävä liikkuvuuspaketti on yksi EU-tason vastaus näihinkin huoliin. TSTK-neuvosto pysyy asian suhteen keskeisenä EU-toimijana, myös sosiaalisten indikaattoreiden seurannan suhteen, vaikka niiden käyttö ei voikaan johtaa sanktiotoimenpiteisiin jäsenvaltioita vastaan.

Nuorten työllisyyden edistäminen ammatillista koulutusta kehittämällä Maghreb-maissa

Luxemburgin työministerin Nicolas Schmitin johdolla työministereiden epävirallinen neuvosto keskusteli Algerian, Marokon ja Tunisian työministereiden kanssa aloitteesta edistää nuorten työllisyyttä ammatillista koulutusta kehittämällä ao. maissa EU-maiden kokemuksia hyödyntäen. Keskusteluun osallistuivat myös työmarkkinajärjestöjen edustajat, ILO:n ja kansainvälisten rahoituslaitosten edustajia.

Puheenjohtaja korosti EU:n läheisiä suhteita Maghreb-maiden kanssa ja piti tärkeänä työskennellä kokemusten vaihtamiseksi ja alueen toiminnan kehittämiseksi. Komissaari Thyssen totesi ammatillisen koulutuksen uudistamisen olevan tärkeä toimenpide. Komissaari, samoin kuin Euroopan investointipankki ja osa valtuuskunnista (ml. Suomi) muistuttivat kuitenkin olemassa olevista yhteistyömuodoista ao. alueen kanssa. Aloitetta eteenpäin vietäessä on tarpeen varmistaa sen täydentävyys muiden toimenpiteiden kanssa, jotta vältettäisiin turhaa päällekkäisyyttä ja saataisiin hyviä tuloksia kaikista aloitteista. Keskustelussa nähtiin tarpeellisena, että koordinaatiota ja yhteistyötä vielä vahvistetaan.

Maghreb-maiden edustajat toivottivat myös aloitteen tervetulleeksi. Mailla on hyviä esimerkkejä onnistuneista aloitteista, mutta työmarkkinoiden kehittäminen vaatii vielä paljon toimenpiteitä. Maiden edustajat muistuttivat, että samat ratkaisut eivät aina toimi kaikkialla. Nuorten työllisyyden kehittäminen auttaa radikalisoitumisen ehkäisemisessä, mihin näkemykseen monet EU:n jäsenmaiden valtuuskunnatkin yhtyivät.

Keskustelussa erityisinä keinoina tuotiin esille työssä oppimista mm. oppisopimuksen keinoin. Myös ammatillisen koulutuksen ja ao. alojen arvostuksen nostaminen nähtiin molemmin puolin Välimerta tärkeänä. Joissain puheenvuoroissa korostettiin myös koulutuksen yhteyttä parempaan työvoiman liikkuvuuteen. Yrittäjyyden nähtiin olevan myös yksi oleellinen vaihtoehto työllisyystilanteen parantamiseksi. ILO ja osa valtuuskunnista (ml. Suomi) painottivat myös naisten työmarkkinoille osallistumisen edistämisen tärkeyttä ja tasa-arvon lisäämistä työpaikoilla. Keskustelussa muistutettiin myös siitä, että on oleellista saada paikalliset yritykset mukaan toimenpiteisiin, jotta varmistetaan oikean osaamisen ja työpaikkojen kohtaaminen. Työmarkkinaosapuolilla nähtiin myös tärkeä rooli ammatillisen koulutuksen kehittämisessä. Työntekijäjärjestöjen edustaja korosti myös tärkeyttä saada työpaikat osaksi virallista taloutta, jotta nuorille olisi antaa paremmat mahdollisuudet menestyä tulevaisuudessa. Työntekijäjärjestöjen edustaja yhtyi tähän näkemykseen.

Muuttuvien työmarkkinoiden haasteet naisille ja miehille

Puheenjohtaja avasi keskustelun toteamalla, että Luxemburgissa tasa-arvokysymyksiä lähestytään poikkihallinnollisesti. Se haluaa soveltaa samaa lähestymistapaa myös EU:ssa. Puheenjohtajalla on tasa-arvopolitiikassa kolme prioriteettia: 1) työmarkkinat, 2) osallistuminen päätöksentekoon ja 3) valtavirtaistaminen. Puheenjohtaja muistutti, että sukupuolten tasa-arvon edistäminen on kirjattu EU:n tavoitteeksi perussopimuksessa. Hänen mukaansa on keskeistä keskittyä nyt sukupuolirooleihin ja miesten sitouttamiseen.

Eurofound alusti sukupuolten eroista työmarkkinoilla. Se totesi, että naisten työllisyysasteet eroavat huomattavasti jäsenvaltioiden välillä. Lapsensaanti-ikään liittyvä ero miesten ja naisten työllisyysasteissa havaitaan kuitenkin kaikissa jäsenvaltioissa. Naisten alhaiset työllisyysasteet merkitsevät julkiselle taloudelle saamattomia verotuloja sekä asettavat haasteita sosiaaliturvajärjestelmille. Naiset työskentelevät huomattavasti miehiä useammin osa-aikaisesti, ja työmarkkinat ovat sukupuolisesti erittäin eriytyneet. Toisaalta on huomattava, että kaikki naiset eivät myöskään halua työskennellä. Eurofoundin laskelmien mukaan naisten osallistumattomuus työmarkkinoille maksaa vuosittain EU:ssa 300 miljardia euroa. Naisten työllisyysasteen parantamisen keinoina Eurofound pitää työelämän joustavoittamista, perhevastuiden tasaisempaa jakamista, päivähoitojärjestelyjen saatavuutta sekä naisten valinnanvapauden lisäämistä. Sveitsiläinen professori Markus Theunert täydensi kuvaa korostamalla, että on tärkeää pyrkiä tasapainottamaan miesten ja naisten eri toimintoja tasa-arvon ja yhteiskunnan resurssien käytön tehokkuuden edistämiseksi.

Komissaari Thyssen korosti puheenvuorossaan, että molempien sukupuolten osallistuminen työmarkkinoille on tärkeää. Hän kertoi, että komissio aikoo vetää pois äitiyslomia koskevan direktiivialoitteen antaakseen uuden, vanhempainvapaita laajemmin molempien sukupuolten näkökulmasta tarkastelevan direktiiviesityksen. Ehdotus perustuu sidosryhmien laajaan konsultaatioon. Hän totesi, että lähtökohtaisesti kenenkään ei pitäisi enää nykymaailmassa joutua valitsemaan työn ja perhevastuiden välillä. Hän kiinnitti huomiota siihen, että faktat osoittavat valtavaa eriarvoisuutta työllistymisen ja työolojen suhteen. Monet naiset haluaisivat työskennellä enemmän kuin heille on mahdollista erilaisten hoitovastuiden äärellä.

EP:n jäsen Maria Arena totesi puheenvuorossaan, että työmarkkinoilla on havaittavissa sukupuolista syrjintää. Hän piti hyvänä uutisena uuden direktiiviehdotuksen antamista ja peräänkuulutti epävirallisen toimielintenvälisen työryhmän perustamista asian vauhdittamiseksi. Työllisyyskomitean puheenjohtaja puolestaan muistutti välttämättömyydestä nostaa naisten työllisyysasteita väestön ikääntymisen olosuhteissa sekä kiinnitti huomiota sukupuoltenvälisiin palkkaeroihin. Sosiaalisen

suojelun komitean puheenjohtaja kiinnitti huomiota sukupuolten välisiin valtaviin eläke-eroihin, mutta piti kuvaa tasa-arvon tulevaisuudesta epäselvänä.

Käyttämissään puheenvuoroissa jäsenvaltiot olivat huolissaan tasa-arvon etenemisen suurista haasteista ja esittelivät varsin yksityiskohtaisesti kansallisia ratkaisujaan tasa-arvon edistämiseksi työmarkkinoilla sekä sukupuolten palkkaerojen kaventamiseksi ja naisten aseman kohentamiseksi päätöksenteossa. Keinoina nostettiin esiin erityisesti (isille korvamerkityt) vanhempainvapaajärjestelyt, joustavat työaikajärjestelyt, päivähoitojärjestelyt, eläkkeiden karttumissäännöt, verokannustimet, stereotypioiden murtaminen, asennemuutokset, opinto-ohjaus, sukupuolikiintiöt, valtavirtaistetut sukupuolivaikutusten arvioinnit, samapalkkaisuuden toimeenpanon tiukennettu valvonta sekä erilaiset isyyteen ja miehiin kohdistetut toimenpiteet. Moni maa otti esiin myös tasa-arvon edistämisen haasteet vallitsevassa vaikeassa taloustilanteessa. Usea maa totesi odottavansa mielenkiinnolla komission uutta vanhempainvapaita koskevaa direktiiviehdotusta. Lisäksi muistutettiin 22 ministerin kirjeestä, jolla komissiolta toivotaan uuden tasa-arvostrategian laatimista. Tasa-arvon muistutettiin olevan perussopimuksen erityissuojelussa sekä talouskasvun perusta. Lisäksi korostettiin YK:n merkitystä kansainvälisten tasa-arvonormien luomisessa ja toimeenpanossa.

Kokoukseen osallistuneet työmarkkinajärjestöt olivat jäsenvaltioiden kanssa pitkälti samoilla linjoilla. Social Platform muistutti Euroopan tasa-arvoinstituutin (EIGE) kesäkuussa julkaisemasta tasa-arvoindeksistä, jonka mukaan tasa-arvotilanne on jopa heikentynyt useassa jäsenvaltiossa.

Suomi korosti puheenvuorossaan tasa-arvon voimistamisen tarvetta talouskriisin olosuhteissa. Suomi peräänkuulutti konkreettisia keinoja tasa-arvon edistämiseksi työelämässä sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi. Palkkaerojen suhteen Suomi on tyytyväinen komission palkkaerosuosituksiin. Naisjohtajuuden edistämiseksi Suomi kannattaa komission direktiiviehdotusta sukupuolten tasapuolisen edustuksesta pörssiyhtiöiden johdossa. Suomi piti myös tärkeänä miesten sitouttamista tasa-arvon edistämiseen erilaisin toimenpitein, kuten maassa on tehty jo pitkään.

Suomen edustajat
Pasi Korhonen, STM
Liisa Heinonen, TEM
Eeva Raevaara, STM
Antero Kiviniemi, EUE
Riikka-Maria Turkia, EUE

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	nuoret, sosiaalipolitiikka, tasa-arvo, työllisyys, EU2020-strategia
Hoitaa	**OKM, OM, STM, TEM, UM**
Tiedoksi	ALR, EUE, LVM, SM, TPK, VM, VNK, YM